Karácsonyi olvasmányok és versek

Ünnepi szövegértési és verselemzési feladatok

4. osztály



olvasmányok • versek • ünnepi szókincs • hangulat • üzenet

A karácsonyi fény

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

December huszonnegyedikén korán sötétedett. A falu házainak ablakában egymás után gyulladtak ki a mécsesek. Bence a nagymamájával egy kis lámpást vitt a szomszédban élő Lajos bácsinak, aki aznap egyedül maradt. A lámpás fénye alig világította meg a havas utat, mégis melegebbnek tűnt tőle az este. Amikor becsöngettek, az idős ember arca felragyogott. Nem a lámpásnak örült a legjobban, hanem annak, hogy gondoltak rá. Hazafelé Bence már értette: karácsonykor a legkisebb figyelmesség is messzire világíthat.

Lajos bácsi beinvitálta őket. A konyhában fahéj és alma illata keveredett, az asztalon pedig egy félbehagyott keresztrejtvény feküdt. Bence észrevette, hogy a polcon régi fényképek sorakoznak. Az idős ember mindegyikhez tudott egy történetet: mesélt gyerekkori szánkózásról, egy elveszett kesztyűről és arról az estéről, amikor először díszített fát a családjával. Mire a tea elfogyott, odakint sűrűbben hullott a hó. Bence úgy érezte, mintha a kis lámpás fénye már nemcsak a havas utat, hanem a szobát is összekötötte volna az emlékekkel. Induláskor megbeszélték, hogy a következő héten újra benéznek, és együtt fejezik be a keresztrejtvényt.

Másnap Bence az iskolában is elmesélte a látogatást. Az osztály tagjai közösen összeírták, kiknek tudnának örömet szerezni az ünnep előtt. Volt, aki képeslapot vállalt, más bevásárlásban vagy hólapátolásban segített volna. A tanító arra kérte őket, ne egyszeri nagy tettekben gondolkodjanak, hanem olyan apró vállalásokban, amelyeket valóban teljesíteni tudnak. Bence ekkor jött rá, hogy a lámpás fénye tulajdonképpen továbbadható.



1. A lényeg

Tegyél X-et: lámpásvásárlás / látogatás a magányos szomszédnál / áramszünet.

2. Bizonyíts!

Miért ragyogott fel Lajos bácsi arca? Másolj ki bizonyító részletet!

3. Szókincs

Magyarázd meg: „felragyogott az arca” és „messzire világíthat”!

4. Üzenet

Mit jelenthet az, hogy a lámpás fénye továbbadható? Írj példát is!

Harang csendül

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Ady Endre: Karácsony - részlet

Harang csendül,
Ének zendül,
Messze zsong a hálaének,
Az én kedves kis falumban
Karácsonykor
Magába száll minden lélek.

A versrészlet rövid sorai úgy követik egymást, mint a távolról hallatszó harangütések. A hangok előbb betöltik a falut, azután a figyelem befelé fordul. A költő nem a tárgyakat vagy az ajándékokat emeli ki, hanem a csendet, a hálát és az emberi lélek változását. Olvasás közben figyeld meg, hogyan váltakoznak a hangos és a csendes képek. Melyik szó után tartanál hosszabb szünetet? Melyik sorban érzed úgy, hogy a külső ünneplés belső gondolattá alakul? A vers hangulata akkor válik igazán érzékelhetővé, ha lassan, a sorvégeket megtartva olvasod fel.

A hálaének szó közösségi élményt idéz: nem egyetlen ember hangja szól, hanem sokaké olvad össze. A falusi helyszín egyszerűsége különösen fontossá teszi ezt a közös megszólalást. A versrészlet mozgása kívülről befelé tart: a harang és az ének messzire hallatszik, végül mégis minden lélek önmagába néz. Ez az ellentét adja a rövid részlet erejét.



1. Hangok a versben

Gyűjtsd ki a hangot idéző szavakat!

2. Költői kép

Mit jelenthet az, hogy „magába száll minden lélek”?

3. Hangulat

Mutasd be két szóval a külső és a belső hangulatot!

4. Ritmus

Olvasd fel, jelöld | jellel a természetes megállásokat!

Karácsony felé

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Juhász Gyula: Karácsony felé - részlet

Szép Tündérország támad föl szívemben
Ilyenkor decemberben.
A szeretetnek csillagára nézek,
Megszáll egy titkos, gyönyörű igézet,
Ilyenkor decemberben.

A részletben december nem csupán egy hónap, hanem különleges lelkiállapot. A beszélőben egy képzeletbeli Tündérország ébred fel, amelyet a szeretet csillaga világít meg. A csillag egyszerre lehet az ünnep ismert jelképe és útmutató: arra emlékeztet, hogy az ember figyeljen másokra. Az ismétlődő sor visszatérő keretet ad a gondolatoknak. Olyan, mintha minden kép után újra megszólalna az idő jelzése: most, decemberben könnyebb észrevenni azt, ami az év más részeiben háttérbe szorul. Olvasd el kétszer a részletet: először folyamatosan, másodszor az ismétlés előtt rövid szünetet tartva.

A tündérország és az igézet szavai mesés, könnyű hangulatot teremtenek, miközben a szeretet gondolata nagyon is hétköznapi döntésekben válhat láthatóvá. Lehet ilyen egy türelmes beszélgetés, egy kibékülés vagy egy önzetlen segítség. A költői kép ezért nemcsak szép dísz: arra készteti az olvasót, hogy saját élményeivel töltse meg. Gondold végig, neked milyen színű és milyen fényű lenne ez a jelképes csillag.



1. Ismétlés

Melyik sor ismétlődik? Mit hangsúlyoz?

2. Képes kifejezés

Hogyan érted: „a szeretetnek csillaga”?

3. Kulcsszavak

Válassz ki három szót, amely az ünnepi hangulatot teremti!

4. Saját gondolat

Milyen lenne a te jelképes szeretetcsillagod? Írj 3-4 mondatot!

Betlehemi királyok

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

József Attila: Betlehemi királyok - részlet

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.
Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta - biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.

A megszólalók egyszerű, közvetlen szavakkal mutatkoznak be. Nem távoli uralkodókként beszélnek, hanem fáradt vándorokként, akik sietve követték a csillagot. A komoly ünnepi témához játékos fordulatok társulnak: a gyaloglás, a kis juhocska és a beszélt nyelvhez közel álló mondatok elevenné teszik a jelenetet. A vers felolvasásakor elképzelhetjük, hogy a három király egyszerre vagy egymást váltva mondja a sorokat. Figyeld meg, hol érdemes erősebben hangsúlyozni a bemutatkozást, és melyik két sor hangzik úgy, mintha magyarázatot adnának a hosszú útra.

A rövid mondatok és a gyakori ismétlés olyan hatást keltenek, mintha a szereplők egyszerre lennének ünnepélyesek és kissé lihegősek a hosszú út után. A csillag fenn, a juhocska pedig lenn, a föld közelében mutat irányt. A két jel együtt vezeti őket céljukhoz. A részlet előadásakor ezért a csillagról szóló sort nyugodtabban, a sietséget említő sort gyorsabban is lehet mondani.



1. Beszélők

Kik szólalnak meg a részletben? Miből tudod?

2. Útvonal

Mi vezeti és mi segíti őket az útjukon?

3. Rímkereső

Írd egymás mellé az összecsengő sorvégeket!

4. Nézőpontváltás

Jelöld, mely sorokat mondanád lassabban vagy gyorsabban, és indokold!

A didergő király

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Móra Ferenc: A didergő király - részlet

Mese, mese, mátka,
pillangós határba:
Volt egyszer egy király
Nekeresd országba.
Nevenincs királynak
nagy volt a bánata,
ráborult az éjjel,
ráborult a nappal.

A kezdő sorok rögtön mesevilágba hívnak. A különös ország- és szereplőnevek azt sugallják, hogy nem valódi térképen kereshető helyen járunk. Mégis ismerős érzés jelenik meg: a királyt olyan bánat nyomja, amely nappal és éjszaka sem engedi. A ráborul ige kétszeri használata súlyossá teszi ezt az érzést, mintha sötét takaró fedné be az egész napját. A részlet még nem árulja el a bánat okát, ezért az olvasónak jelekből kell következtetnie. Vajon gazdagság, meleg ruha vagy inkább emberi közelség hiányzik neki? A mese folytatása választ keres erre.

A király helyzete azért is különös, mert egy uralkodónak elvileg mindene megvan, amit pénzen meg lehet vásárolni. A didergés így nem feltétlenül csak hideget jelenthet. Utalhat magányra, félelemre vagy szeretethiányra is. A mesékben gyakran éppen az mutatja meg a megoldást, akit a hatalmasok először észre sem vesznek. Figyeld majd meg, milyen tulajdonság segíthet többet, mint a gazdagság.



1. Mesei elemek

Gyűjts ki két mesei kifejezést vagy nevet!

2. A szereplő

Mit tudunk meg a királyról? Írj két állítást!

3. Hangulat

Mely szavak teszik komorrá a részletet?

4. Jóslás

A szöveg szerint mit jelenthet a didergés a hidegen kívül?

Advent négy hete

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Ismeretterjesztő szöveg

Az advent a karácsonyt megelőző várakozási idő. Négy vasárnapja van, ezért az adventi koszorún rendszerint négy gyertya áll. Vasárnaponként eggyel több gyertyát gyújtanak meg. A növekvő fény a közeledő ünnepre emlékeztet. Az advent nemcsak készülődés: sok családban a csendesebb együttlét, a segítség és a figyelmesség ideje is.

Az advent kezdete évről évre más napra eshet, de mindig négy vasárnapot foglal magába. A koszorú kör alakja a folytonosságot, örökzöld ágai az életet jelképezhetik. A gyertyák fénye hétről hétre erősödik: először csak egy kis láng világít, a negyedik vasárnapon már mind a négy. Sok család adventi naptárral is számolja a napokat. A naptár apró meglepetései mellett lehetnek benne közös feladatok is, például egy mese felolvasása, segítség a házimunkában vagy üzenet valakinek, aki örülne a figyelemnek. Így a várakozás nemcsak az idő múlását jelenti, hanem tudatos készülődést is.

Az adventi készülődés akkor marad örömteli, ha nem zsúfolunk minden napra túl sok tennivalót. A közös naptárban ezért a programok mellett pihenőnapok is szerepelhetnek. Egy gyertya meggyújtása vagy egy rövid esti beszélgetés önmagában is ünnepi szokássá válhat. A lényeg nem a feladatok száma, hanem az, hogy a családtagok valóban figyeljenek egymásra és észrevegyék a várakozás apró pillanatait.



1. Időrend

Írd le, hogyan változik a gyertyák száma hétről hétre!

2. Ok és cél

Miért gyújtanak minden vasárnap eggyel több gyertyát?

3. Igaz vagy hamis?

Döntsd el: az adventnek három vasárnapja van; a fény növekszik; csak vásárlásról szól.

4. Saját advent

Tervezz négy figyelmes cselekedetet és egy pihenő, közös pillanatot!

Luca-napi szokások

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Ismeretterjesztő szöveg

December 13-ához, Luca napjához sok magyar népszokás kapcsolódott. A Luca-széket hagyományosan többféle fából, lassan készítették karácsonyig. Ismert volt a lucázás is: fiúk jártak házról házra jókívánságokkal. A Luca-búzát tálkába vetették; ha karácsonyra szépen kizöldült, jó termést reméltek a következő évre.

A Luca-szék készítéséhez a hagyomány szerint minden nap csak egy keveset dolgoztak, ezért kapcsolódik hozzá a mondás: lassan készül, mint a Luca széke. A lucázók rövid rigmusokkal kívántak bőséget a ház lakóinak. A Luca-búzát világos, meleg helyre tették, és rendszeresen megöntözték. A kizöldülő hajtások a tél közepén a megújulást idézték. Ezek a szokások ma már nem minden családban élnek, de múzeumokban, iskolai programokon és falusi közösségekben gyakran feleleventik őket. Megismerésük segít elképzelni, hogyan készülődtek az emberek régen az ünnepre, amikor még nem volt elektromos fényfüzér vagy készen vásárolható adventi naptár.

A népszokásokban gyakran összekapcsolódott a játék, a jókívánság és a következő év reménye. A Luca-búza növekedését naponta megfigyelhették, ezért a várakozás kézzelfoghatóvá vált. A lassan készülő szék ugyancsak az idő múlását jelezte. Bár e szokások eredeti jelentése ma sokak számára távoli, a hozzájuk tartozó tárgyak és mondások ma is segítenek felidézni a régi falusi életet.



1. Három szokás

Sorold fel a szövegben szereplő három Luca-napi szokást!

2. Idő és cél

Meddig készült a Luca-szék, és mit reméltek a búzától?

3. Szómagyarázat

Mit jelenthet a „jókívánság” és a „termés”?

4. Rendszerezés

Töltsd ki a táblázatot a szöveg alapján!

Szokás	Eszköz	Cél

Betlehemezés

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Ismeretterjesztő szöveg

A betlehemezés dramatikus karácsonyi népszokás. Résztvevői házról házra járva jelenítették meg Jézus születésének történetét. A szereplők között pásztorok és angyalok is lehettek, kellékként pedig gyakran kis templomot vagy jászolt vittek. A jelenetet énekek, párbeszédek és jókívánságok tették ünnepivé.

A betlehemes játék szereplői előre megtanulták a szöveget és az énekeket, majd ünnepi időszakban felkeresték a házakat. A történet középpontjában a szállást kereső család és a gyermek születése állt. A pásztorok jelenetei gyakran tréfásabbak voltak, ezért a meghitt részek mellett vidámság is került az előadásba. A kis templomot vagy betlehemet papírból, fából és textilből készítették. Belsejében apró figurák mutatták a történet helyszínét. A háziak figyelmesen végignézték a játékot, a szereplők pedig jókívánsággal búcsúztak. A hagyomány egyszerre volt közös játék, történetmesélés és ünnepi köszöntés.

A játék sikeréhez együttműködés kellett. Valakinek a díszletet kellett vinnie, mások a szerepeket tanulták, és olyan résztvevő is akadt, aki az éneket kezdte. Ha valaki elfelejtett egy sort, a társai segítettek folytatni. A betlehemezés ezért nemcsak a nézőknek szóló előadás volt, hanem közös feladat is, amelyben minden szereplő hozzájárult a történet megszületéséhez.



1. Műfaj

Miért nevezhető dramatikus szokásnak?

2. Szereplők és kellékek

Gyűjtsd két csoportba a szereplőket és a tárgyakat!

3. Sorrend

Tedd sorrendbe: jókívánság - érkezés - jelenet - ének!

4. Meghívó

Írj rövid meghívót egy iskolai betlehemes játékra!

A karácsonyfa útja

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Ismeretterjesztő szöveg

A karácsonyfa állításának szokása német nyelvterületről terjedt el Európa több országában. Magyarországon a 19. században vált egyre ismertebbé. A fát kezdetben almával, dióval, mézeskalácscsal és papírdíszekkel ékesítették. A gyertyák helyét később biztonságosabb elektromos fényfüzérek vették át.

A 19. században a feldíszített fa először főként városi, polgári otthonokban jelent meg, később egyre több helyen vált az ünnep részévé. A díszek sokat elárultak a család lehetőségeiről és ügyességéről. A diót aranyszínűre festhették, az almát madzagra kötötték, színes papírból láncot hajtogattak. Később megjelentek az üvegdíszek és a csillagszórók is. Napjainkban sokféle fát állítanak: vágott, földlabdás vagy többször használható műfenyőt. A választásnál a biztonság, a helyigény és a környezet védelme is fontos szempont lehet. A szokás formája változik, de a közös díszítés élménye sok családban megmarad.

A díszítés sorrendjét is érdemes megtervezni. Először a fényfüzér kerülhet a fára, utána a nagyobb, végül a kisebb díszek. A nehezebb tárgyaknak erősebb ágat választanak. Sok család minden évben elővesz néhány régi díszt, amelyhez emlék kapcsolódik. Így a fa egyszerre mutatja az adott év ötleteit és a korábbi ünnepekből megőrzött történeteket.



1. Idő és hely

Honnan terjedt el a szokás, és mikor lett ismert Magyarországon?

2. Régen és ma

Készíts két listát: régi díszek és mai lehetőségek!

3. Változás oka

Miért terjedtek el az elektromos fényfüzérek?

4. Kulcsmondat

Fogalmazd meg egy mondatban a szöveg lényegét!

A szaloncukor története

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Ismeretterjesztő szöveg

A szaloncukor neve a régi polgári lakások fogadószobájára, a szalonra utal. A 19. században a cukrászok kézzel készítették az édességet, majd rojtos papírba csomagolták. Magyarországon különösen elterjedt, hogy a becsomagolt cukorkát a karácsonyfára akasztják. Ma sokféle ízben készül, de ünnepi szerepe megmaradt.

A korai szaloncukrok egyszerű, főzött cukorkák voltak. A masszát ízesítették, kihűlés után darabokra vágták, majd selyempapírba és rojtos szélű csomagolóba tekerték. A rojtot eleinte kézzel vágták, később külön gépek könnyítették meg a cukrászok munkáját. A karácsonyfán nemcsak édességként, hanem csillogó díszként is szolgált. Sok gyerek úgy próbált csemegézni, hogy a papír a fán maradjon, ezért kívülről nem mindig lehetett észrevenni az üres csomagolást. Ma zselés, marcipános, kókuszos és sok más íz közül lehet választani. A csomagolás változott, a fára akasztás játékos szokása azonban tovább él.

A csomagolásnak gyakorlati szerepe is volt: megóvta az édességet, és lehetővé tette, hogy cérnával vagy kampóval az ágakra rögzítsék. A fényes papír visszaverte a gyertyák fényét, ezért a fa csillogóbbnak látszott. Napjainkban érdemes a csomagolóanyag mennyiségére is figyelni. Van, aki a papírokat kézműves munkához gyűjti össze, más újrahasznosítható díszt készít belőlük.



1. Név eredete

Mire utal a szaloncukor elnevezése?

2. Munkafolyamat

Írd le három lépésben a régi készítést és csomagolást!

3. Állandó és változó

Mi változott, és mi maradt meg napjainkig?

4. Reklámszöveg

Írj kétmondatos, ízléses hirdetést egy régi cukrászdának!

Karácsonyi képeslap

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Kedves Nagyi! Tegnap leesett az első hó. Délután együtt készítettünk papírcsillagokat, este pedig előkerestük a régi mesekönyvet. Azt a történetet olvastuk, amelyet tavaly te meséltél nekünk. A csomagnál is jobban várjuk, hogy megérkezz, és együtt üljünk az ünnepi asztalhoz. Szeretettel: Luca és Marci

A lap hátoldalán Luca még rajzolt egy apró hóembert, Marci pedig három csillagot a megszólítás mellé. Nem akartak hosszú kívánságlistát írni. Inkább azt sorolták fel, mi mindent szeretnének együtt csinálni: mézeskalácsot díszíteni, elővenni a régi fényképalbumot, és meghallgatni Nagyi történetét a gyerekkori karácsonyokról. A borítékba becsúsztattak egy papírból kivágott csillagot is. Amikor leragasztották, Luca észrevette, hogy a levélben alig esik szó tárgyakról. Mégsem érezték hiányosnak, mert minden mondata a találkozásról szólt. Másnap együtt vitték el a postaládához, nehogy az ünnepi sokaság miatt késve érkezzen meg.

Nagyi válasza néhány nappal később érkezett meg. Azt írta, hogy a legjobban ő is a közös történetmesélést várja, és hoz majd egy fényképet a régi családi fáról. Megkérte a gyerekeket, válasszák ki addig azt a mesét, amelyet este együtt olvasnak fel. Luca és Marci ettől kezdve minden nap megnézte a naptárt, és felváltva olvasták el újra a választ.



1. Levélhelyzet

Ki ír kinek? Miből következtettél?

2. Események

Állítsd időrendbe: mesekönyv - hóesés - papírcsillagok!

3. Érzelmek

Melyik mondat fejezi ki legjobban a várakozást?

4. Válaszlevél

Írj rövid választ a nagymama nevében!

Az ajándék ideje

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Nóri napokig gondolkodott, mit adjon az öccsének. Pénze alig volt, ezért végül készített tíz kis kártyát. Mindegyikre egy közös programot írt: társasjáték, hóemberépítés, esti mese vagy közös sütés. Az öccse lassan olvasta végig a kártyákat, majd azt mondta: ez olyan ajándék, amelyből sokáig marad. Nóri ekkor értette meg, hogy az együtt töltött időt nem lehet csillogó papírba csomagolni.

A kártyákat Nóri különböző színű papírokból vágta ki, majd egy szalaggal összekötötte. Az egyikre azt írta: Te választod a társasjátékot. A másikon ez állt: Húsz perc csak a te történetedre. Volt köztük közös séta, palacsintasütés és egy délután, amikor az öccse dönthette el a programot. A fiú nem váltotta be rögtön mindet. Az első kártyát két nappal karácsony után adta oda, amikor odakint esett az eső. Nóri félretette a könyvét, és elővették a társasjátékot. Ekkor értette meg igazán, hogy az ajándék nem a kártya volt, hanem az ígéret, amelyet újra és újra valóra válthattak.

A kártyák beváltása közben mindketten új ötleteket kaptak. Az öccs is készített egy kupont Nórinak: vállalta, hogy segít rendet rakni a polcon, amelyet már régóta halogattak. Így az ajándékozás kölcsönössé vált, de egyikük sem számolgatta, ki adott többet. A közös idő értékét éppen az adta, hogy figyelmet, jelenlétet és betartott ígéretet jelentett.



1. Probléma és megoldás

Mi volt Nóri gondja, és hogyan oldotta meg?

2. Következtetés

Miért mondta az öccse, hogy sokáig marad az ajándék?

3. Képes mondat

Magyarázd meg az utolsó mondatot!

4. Saját kupon

Tervezz három időajándék-kártyát, köztük egy segítséget is!

Két ünnepi szöveg

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

A) Az ablakban egyetlen gyertya égett, és csendesen megvilágította a szobát.

B) Csengő szólt, léptek kopogtak, nevetés futott végig a folyosón. Minden ajtó egyszerre nyílt ki.

Az A szövegben kevés a mozgás. A gyertya egy helyben ég, fénye lassan tölti be a szobát. A jelenet nyugalmat és elmélyülést sugall. A B szöveg ezzel szemben gyors igéket használ: a hangok és az emberek mozgása egyszerre tölti meg a teret. Szinte hallani lehet a folyosó visszhangját, és látni, ahogy az ajtók kinyílnak. A két részlet ugyanahhoz az ünnephez kapcsolódhat, mégis más pillanatot ragad meg. Az egyik a várakozás csendjét, a másik a találkozás örömét emeli ki. Összehasonlításkor ne csak azt figyeld, miről szólnak, hanem azt is, milyen szavakkal érik el a hatásukat.

Ha a két részletet filmként képzelnénk el, az A jelenetben a kamera lassan közelítene a gyertyához, a B jelenetben viszont gyorsan követné a mozgást a folyosón. A mondatok ritmusa is ezt erősíti. Az A hosszabb, nyugodtabb megfigyelést enged, a B egymás után sorolja a hangokat és cselekvéseket. A szerző tehát nem mondja ki az érzést, hanem a részletekkel érezteti.



1. Hangulatpár

Írj két-két hangulatszót az A és a B szöveghez!

2. Hang és fény

Melyik szöveg épít inkább hangokra, melyik fényre?

3. Mozgás

Hogyan mozogna a képzeletbeli kamera az A és a B jelenetben?

4. Választás

Melyik jelenetben lennél szívesebben? Indokold!

Téli költői képek

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

A hó fehér leveleket küldött az égből. A fenyő vállán csillogó kendő pihent. Az este lassan betakarta a házakat, az ablakok pedig arany szemmel néztek az utcára.

A mondatokban az élettelen dolgok úgy viselkednek, mintha emberek lennének. A hó levelet küld, a fenyő kendőt visel, az este betakar, az ablak pedig néz. Ezek a képek nem szó szerint igazak, mégis pontosan felidézik a havas tájat. Az olvasó egyszerre látja a lassan hulló pelyheket, a havas ágakat és a sötétben világító ablakokat. A megszemélyesítés közelebb hozza a környezetet: a tél nem néma háttér, hanem a jelenet szereplője lesz. Amikor saját költői képet alkotsz, először figyeld meg pontosan a tárgyat vagy jelenséget, majd keress hozzá olyan emberi mozdulatot, amely illik a látványhoz.

Az arany szemmel néző ablakok mögött embereket, meleget és közös készülődést képzelhetünk el. Odakint hideg és sötét van, bent azonban fény világít. Ez az ellentét teszi meghitté a képet. A költői nyelv egyetlen jelenséghez több érzékszerv tapasztalatát is társíthatja: látjuk a fényt, halljuk a hó halk neszét, és szinte érezzük a téli levegőt.



1. Megszemélyesítés

Gyűjts ki három emberi cselekvést vagy tulajdonságot!

2. Valódi jelentés

Írd le saját szavaiddal, mi történik valójában!

3. Hatás

Milyen hangulatot teremtenek a költői képek?

4. Alkotás

Írj két új, karácsonyi megszemélyesítést!

Ünnepi terv

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Egy közös ünnepi délután akkor sikerül jól, ha mindenki talál benne feladatot és örömet. Gondolni kell az időrendre, az eszközökre, a vendégekre és arra is, hogyan segíthetnek egymásnak a résztvevők. A jó terv nem merev: helyet hagy a pihenésnek és a váratlan ötleteknek is.

Az osztály először közösen összegyűjtheti az ötleteket, majd kiválaszthatja azokat, amelyekre valóban jut idő és eszköz. Érdemes felelőst választani a díszítéshez, a zenéhez, a játékokhoz és a rendrakáshoz. A programban váltakozhatnak mozgalmas és nyugodt részek: egy csapatjáték után jóleshet egy rövid felolvasás vagy beszélgetés. Gondolni kell arra is, hogy senki ne maradjon feladat nélkül, de senkire se jusson túl sok teendő. A végén legyen idő az elpakolásra és arra, hogy mindenki elmondhassa, melyik pillanat tetszett neki a legjobban. A részletes terv nem elveszi a spontaneitást, hanem biztonságos keretet ad hozzá.

A tervezés során arra is figyelni kell, hogy a program mindenki számára követhető legyen. A szükséges eszközöket előző nap össze lehet készíteni, a feladatokat pedig röviden felírni. Ha valami mégsem a terv szerint alakul, nem kell mindent újrakezdeni: elég megkeresni, melyik lépés hagyható ki vagy cserélhető fel. A rugalmas terv segít, hogy a váratlan helyzet ne rontsa el a közös élményt.



1. Cél

Fogalmazd meg, miért hasznos az ünnepi terv!

2. Négy szempont

Gyűjtsd ki a szöveg négy tervezési szempontját!

3. Időrend

Készíts négylépéses programot, és jelöld, melyik lépés cserélhető fel!

4. Feladatmegosztás

Írj legalább négy szerepet és hozzájuk egy-egy feladatot!

Alkoss ünnepi verset!

Olvasd figyelmesen, gondolkodj, majd bizonyíts a szöveg alapján!

Használd a munkafüzetben megismert eszközöket! A versedben jelenjen meg legalább egy érzékszervi kép, egy megszemélyesítés, egy ismétlés és egy világos ünnepi gondolat. Felolvasás után javíts azon a soron, amelyik nehezen mondható ki.

Mielőtt írni kezdesz, idézz fel egy pontos pillanatot: egy ablak fényét, a hó roppanását, a sütemény illatát vagy a csomagolópapír halk zizegését. A jó vers gyakran egy apró megfigyelésből indul. Ne próbálj minden ünnepi élményt egyszerre belesűríteni. Válassz egy hangulatot, és keress hozzá érzékletes szavakat. Az ismétlés kiemelhet egy fontos gondolatot, a megszemélyesítés pedig életre keltheti a tárgyakat. Írás után olvasd fel hangosan a verset. Ahol elfogy a levegőd vagy megtörik a ritmus, ott rövidíts, cserélj szót, vagy rendezd át a sort. A javítás az alkotás természetes része.

A cím megírását akár a végére is hagyhatod. Előfordulhat, hogy csak az utolsó sor után derül ki, melyik kép vagy gondolat lett a versed középpontja. Ellenőrzéskor húzd alá a legerősebb kifejezést, és vizsgáld meg, van-e olyan általános szó, amelyet pontosabbra cserélhetnél. A szép helyett például írhatsz ragyogót, békéset, törékenyet vagy ünnepit - attól függően, mit szeretnél éreztetni.



1. Gyűjtés

Írj hat ünnepi szót három csoportban: hangok, fények, érzések!

2. Költői kép

Fejezd be: A gyertya úgy őrzi a csendet, mint...

3. Versvázlat

Adj címet, válassz hangulatot, és írd le az üzenetedet!

4. Saját vers

Írj legalább két versszakot, majd ellenőrizd a megadott eszközöket!